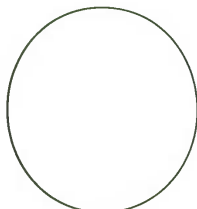
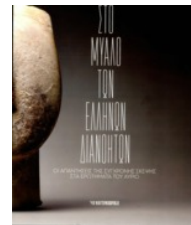

Νικηφόρος Διαμαντούρος

Πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών

Ακαδημία Αθηνών:
Ένας αιώνας Ιστορίας, η νέα
εποχή των προκλήσεων

ι θεσμοί αποτελούν τον πυρήνα της σταθερότητας κάθε οργανωμένης κοινωνίας, ενώ η εμπιστοσύνη προς αυτούς δεν είναι δεδομένη· οικοδομείται και δοκιμάζεται διαρκώς μέσα από συνέπεια, διαφάνεια και συμμετοχή.

Στη σημερινή συγκυρία, η ίδια η έννοια της διακυβέρνησης τίθεται υπό αμφισβή-

τηση, καθώς οι πολλαπλές και αλληλένδετες «πολυκρίσεις» (συρράξεις, κλιματική αλλαγή/κατάρρευση, τεχνολογικές υπερβάσεις, γεω-πολιτικές ανατροπές, παρερμηνείες δικαίου) αναδεικνύουν τα όρια των μετανεωτερικών μορφών εξουσίας.

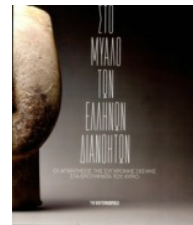
Πλήθος πολιτικών στοχαστών υποδεικνύει εδώ και χρόνια την ανάγκη υπέρβασης των εθνικών κρατών και οντοτήτων, διά της δημιουργίας δημοκρατικών υπερεθνικών θεσμών σωρευτικού αποτελέσματος (cumulative effect), με στόχο να περιοριστούν τα προβλήματα που υπάρχουν ή αναμένεται να εμφανιστούν, με συντονισμένες δράσεις σε σημαντικούς τομείς, όπως η οικονομία, η τεχνολογία και η βιοηθική, για μια πιο αυτόνομη και σωστά οργανωμένη δημόσια διακυβέρνηση. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι η απουσία διεθνούς ρυθμισ-σης ενισχύει τις ανισότητες και υπονομεύει τη δημοκρατία, ενώ η αποτελεσματικότητα των ιδίων των κρατών παραμένει κρίσιμη και καθοριστική για τη συνολική σταθερότητα του συστήματος, δεδομένης και της αδράνειας διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ, αλλά και της καθυστέρησης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης λόγω, μεταξύ άλλων, της αμφισβήτησης κοινών αποφάσεων από κυβερνήσεις κρατών-μελών.

Ακαδημία Αθηνών, συμπληρώνοντας έναν αιώνα δραστηριότητας στηριγμένης στις επιταγές και προτεραιότητες του 20ού αιώνα, με αξιόλογο ωστόσο αποτύπωμα, δεδομένων των κατά περι-όδους συνθηκών, εισέρχεται πλέον στη δυναμική της εξωστρέφειας, η οποία αποτελεί αναγκαία συνθήκη υπογράμμισης της ταυτότητάς της ως φορέα γνώσης και έρευνας, αλλά και

ως παράγοντα σταθερής προοπτικής δομών και αξιών, δηλαδή κοινωνικής συνοχής. Καθώς η ίδια αποτελεί θεσμό και, ως εκ τούτου, εντάσσεται στην τρέχουσα πραγματικότητα, κρίνει πως η αποστολή της εθνικής διακυβέρνησης προβάλλει ως συνθήκη και προϋπόθεση για την εμπιστοσύνη των πολιτών και τη λειτουργία μιας πολιτικά υπεύθυνης παρουσίας στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια συνεργασία και τη δημοκρατική νομιμοποίηση.

Ας το επαναλάβουμε: Η εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς, ιδιαίτερα εκείνους που προσδιορίζουν τη δημόσια διακυβέρνηση, οικοδομείται και δοκιμάζεται διαρκώς εντός της ιστορικής ροής γεγονότων, τύχης και ανάγκης, μέσα από συνέπεια, διαφάνεια και διαρκή απολογισμό, εξασφαλίζοντας έτσι θετικές ή αρνητικές εμπειρίες, οι οποίες αποτελούν παράγοντες σχεδιασμών για το μέλλον. Ιστορικά, κάθε κρίση που έθεσε σε δοκιμασία τα όρια της κοινωνικής συνοχής ανέδειξε την καθοριστική σημασία τέτοιων παραγόντων, υπενθυμίζοντας ότι, χωρίς ισχυρούς και λειτουργικούς θεσμούς κυβερνησιμότητας, η κοινωνία χάνει την ικανότητά της να διατηρήσει την ισορροπία της και την τάξη, να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και να προστατεύσει το κοινό συμφέρον.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ευθύνη της Ακαδημίας Αθηνών δεν μπορεί παρά να είναι ενεργή και ουσιαστική, για τον απλούστατο λόγο ότι η

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΡΟΣ

Θεσμική της κατοχύρωση είναι καταστατικά προσδιορισμένη εντός της επιστημονικής, ερευνητικής και πολιτιστικής, κρατικής και εθνικής στρατηγικής και πολιτικής. Χάρη στην εμπειρία ενός αιώνα με θετικά, αλλά και ατελή διδάγματα, η Ακαδημία αναγνωρίζει ότι η επάρκεια καταγραφής και ανάλυσης των εξελίξεων νοηματοδοτείται και αναγνωρίζεται διά της συμβολής, με συνέπεια και νηφαλιότητα, στον δημόσιο διάλογο, ενισχύοντας την κατανόηση και την εμπιστοσύνη των πολιτών και ενδυναμώνοντας την παρουσία της χώρας στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον.

Με άλλα λόγια, η Ακαδημία Αθηνών καλείται να λειτουργήσει ως φορέας γνώσης και ως γέφυρα επικοινωνίας ανάμεσα στην επιστημονική σκέψη και την κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό καλείται να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ενημέρωση και προάγουν τον δημόσιο προβληματισμό μέσα από εκπαιδευτικές δράσεις,

ανοικτές συζητήσεις και παρεμβάσεις σε κρίσιμα ζητήματα. Η ενημέρωση της κοινωνίας δεν αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της Ακαδημίας· ωστόσο συνιστά έναν ουσιαστικό τομέα στον οποίο μπορεί να συνεισφέρει στο κοινωνικό σύνολο, αξιοποιώντας το κύρος και την επιστημονική της συγκρότηση. Για την Ακαδημία, η ποιότητα της γνώσης και της παιδείας επηρεάζει καθοριστικά τη δυνατότητα των πολιτών να συμμετέχουν ουσιαστικά στη δημοκρατική ζωή και τη διακυβέρνηση. Υπό αυτή την έννοια, ως «παιδεία» νοείται η καλλιέργεια της κατανόησης των εξελίξεων και της κριτικής προσέγγισης των προοπτικών τους. Με αυτόν τον τρόπο, συνδέουμε τη συσσωρευμένη εμπειρία με την πραγματικότητα και τη θεωρία με τη δημόσια ευθύνη, προσδιορίζοντας τις παραμέτρους πάνω στις οποίες θεμελιώνονται, στο παρόν και στο μέλλον της δημόσιας σφαίρας, η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η συνέχεια της συλλογικής μας ταυτότητας.

επικαιροποίηση των θεσμών, η θεμελίωση και η στιβαρότητα της εμπιστοσύνης σε αυτούς δεν αποτελούν θεωρητική αναγκαιότητα: απαιτούν και δεν θα πάντουν να απαιτούν συγκεκριμένα πρακτικά βήματα ανάδειξης και απόδειξης αρχών και αξιών σε εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

Η Ιστορία έχει επιβεβαιώσει πως οι πολίτες πολιτευμάτων όλων των δημοκρατικών αποχρώσεων, συμμετέχουν ορθολογικά στη δημόσια διακυβέρνηση μέσα από την επιλογή και υλοποίηση προτεραιοτήτων, την κοινωνική δράση και την υπεύθυνη άσκηση των δικαιωμάτων τους. Όσο για την επικαιροποίηση των θεσμών, αυτό σημαίνει διαφάνεια, λογοδοσία και διαρκή προσαρμογή στις ανάγκες μιας πολυπλοκότερης και περισσότερο διασυνδεδεμένης κοινωνίας. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η συνεργασία μεταξύ κρατών και η ενίσχυση δημοκρατικά νομιμοποιημένων υπερεθνικών θεσμών είναι αναγκαία για να αντιμετωπιστούν οι κοινές προκλήσεις.

ριν από έναν αιώνα, η Ακαδημία ιδρύθηκε ως έκφραση πολιτικής διορατικότητας, με τη συνέπηση ότι η γνώση, η θεσμική οργάνωση και το πνευματικό κύρος αποτελούν θεμέλια διεθνούς παρουσίας και εθνικής αυτοπεποίθησης.

Σήμερα, η Ακαδημία οφείλει να παραμένει εξωστρεφής, ενεργή και παρούσα, ώστε η γνώση και το κύρος της να συμπορεύονται με τις ανά-

γκες της εποχής και να ενισχύουν τη θέση της χώρας στον διεθνή πνευματικό διάλογο.

Σύμφωνα με τον Καντ, το «σκέφτομαι, άρα ενεργώ» γίνεται οδηγός για τη δράση. Η σκέψη δεν μπορεί να παραμένει θεωρητική, αλλά πρέπει να συνοδεύεται από δημόσια παρέμβαση και υπευθυνότητα. Παράλληλα, η γνώση αποκτά πλήρη αξία μόνο όταν συνδέεται με τη συμμετοχή των πολιτών και τη διαμόρφωση ενός κοινού χώρου διαλόγου, όπου οι ιδέες γίνονται συλλογική δράση και υπεύθυνη διακυβέρνηση.